

ОСОКА ПАЖИТНИЦЕПОДІБНА (ОСОКА ПАЖИТНИЦЕВА)

Carex loliacea L.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

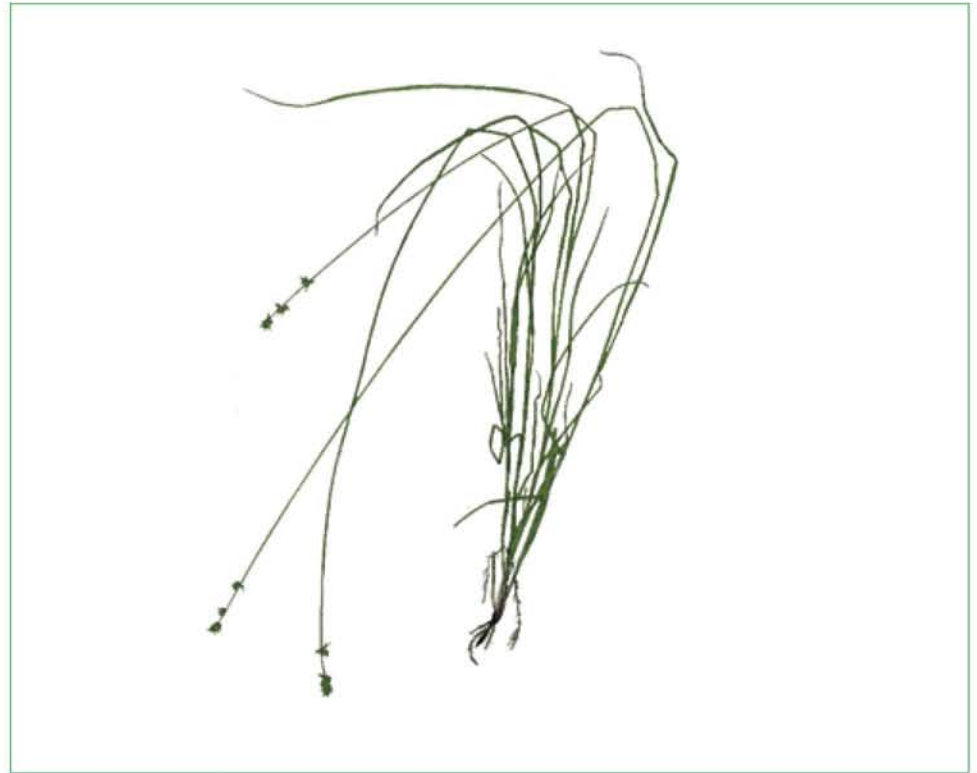
Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Аркто-бореальний вид, поширений в Пн. (Арктика, Скандинавія), Центральній (пн.-сх. Польща та пн.-сх. Румунія) і Сх. Європі, Сибіру, на Далекому Сході, у Середній (Прибалхашся), Центральній та Сх. (Китай, Корея, Японія) Азії, Пн. Америці (Аляска, Канада). В Україні росте у Карпатах: Чивчино-Гринявські гори. Адм. регіон: Чц.

Чисельність та структура популяцій
Відома за єдиним гербарним зразком з урочища Логаші, Путильського р-ну Чернівецької обл. Протягом останніх 50 років наявність виду не підтверджена. Необхідно з'ясувати сучасний стан популяції.

Причини зміни чисельності
Відомостей немає. Стенотопний вид з вузькою еколого-ценотичною амплітудою, чутливий до впливу антропогенних чинників-вирубування лісів, випасання худоби.

Умови місцезростання

Росте на сфагнових, рідше трав'яних лісових болотах, переважно у хвойних мохових лісах, по берегах лісових річок. Гігрофіт, мезотроф.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна нещільнодернинна рослина з тонкими повзучими кореневищами. Стебла 20–40 см заввишки, тонкі, після дозрівання плодів часто полягають, при основі зі світло-бурими піхвами. Листки світло-зелені, м'які, плоскі, 1–2 мм завширшки, коротші стебел. Суцвіття з 2–4, гінекандрічних (верхні квітки в колоску жіночі, нижні — чоловічі) колосків, 3–5 мм завдовжки, майже кулястих, малоквіткових

(2–4 жіночі квітки й 1–2 — чоловічі). Мішечки яйцеподібні або еліптичні, 2,5–3,3 мм завдовжки, бурувато-зелені, з потовщеними ребристими жилками, без носика, зрілі значно віддалені від осі колоска. Приймочок 2. Плід — горішок. Цвіте в травні–липні. Плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

На територіях ПЗФ не охороняють. Необхідно повторно виявити вид, контролювати стан популяцій. Заборонено порушення умов зростання, осушування торф'яників, знищення лісів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Кормове, ґрунтовірне.

Основні джерела інформації

Егорова, 1999; Новиков, 1980; Флора УРСР, 1940.

Автор: І.М. Данилик
Малюнок: І.В. Маханьков

ОСОКА ПРИТУПЛЕНА

Carex obtusata Liljeb. l.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення

Рідкісний, реліктовий євразійсько-північноамериканський вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні

Бореальний вид, поширений у Скандинавії, Середній і Сх. Європі, на Кавказі, у Сибіру, Арктиці, на Далекому Сході, у Пн. Америці. В Україні — окремі локалітети у Розточчі, Опіллі, Правобережному Поліссі. Адм. регіони: Жт, Льв.

Чисельність та структура популяцій

Усі популяції ізольовані, мають дуже малі площі (10–50 м²) і низьку чисельність (50–500 особин).

Причини зміни чисельності

Вид з вузькою еколого-ценотичною амплітудою, що лімітована природними (зміна фітоценотичних умов) та антропогенними (витоптування, випасання худоби) чинниками.

Умови місцезростання

Росте на сухих трав'яних схилах, суходільних луках, в сухих соснових і березових лісах. Ксеромезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з довгим повзучим кореневищем. Стебла (5)10–15(20) см заввишки, вгорі шорсткі, при основі з темно-пурпуровими піхвами. Листки плоскі, 1–1,5 мм завширшки, коротші від стебел. Суцвіття складається з поодиноких андрогінних (верхні квітки в колоску чоловічі, нижні — жіночі) колосків 0,5–1,2 см завдовжки. Приквітковий листок відсутній. Колоскові луски коротші або більш-менш дорівнюють мішечкам, буруваті. Мішечки 2,6–3,6 мм завдовжки, яйцеподібні або широко яйцеподібні, блискучі, буруваті, з 8–15 потовщеними жилками, при дозріванні плодів досить сильно відхилені від осі колоска, з косо зрізаним носиком 0,6–0,8 мм завдовж-

ки. Приймочок 3. Плід — горішок, з осьовим придатком, що дорівнює його довжині. Цвіте в травні–липні. Плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Не охороняють. Необхідно створити заповідні об'єкти, контролювати стан популяцій. Заборонено суцільні рубки лісів, надмірне випасання, знищення місць зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Протиерозійне.

Основні джерела інформації

Данилик, 1994; Данилик, Андрієнко, 1995; Егорова, 1999; Определитель высших растений Украины, 1987; Шелест, 1956; Mađalski, 1938.

Автори: І.М. Данилик, О.О. Орлов
Фото: О.С. Мандзюк

ОСОКА МАЛОКВІТКОВА

Carex pauciflora Lightf.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Рідкісний, реліктовий, циркумполярний вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні

Аркто-бореально-альпійський вид, поширений в Арктиці, Атлантичній, Пн., Середній та Сх. Європі, Сибіру, на Далекому Сході, у Середній та Сх. Азії, Пн. Америці. В Україні трапляється у Карпатах: Горгани, Свидовець, Чорногора, Мармароські та Чивчино-Гринявські гори, Центральне Полісся. Адм. регіони: Жт, Ів, Зк, Чц.

Чисельність та структура популяцій

Популяції в Карпатах перебувають у нормальному стані, більшість стабільні, мають значні площі по кілька га і високу чисельність (десятки тисяч генеративних пагонів). На рівнині — під загрозою зникнення.

Причини зміни чисельності

Вид з вузькою еколого-ценотичною амплітудою, що лімітована різними природними (зміна гідрологічних і фітоценотичних умов) та антропогенними (випасання худоби, витоптування, вирубування лісів) чинниками.

Умови місцезростання

Росте в альпійському, субальпійському та лісовому поясах, в умовах надмірного зволоження на оліготрофних або мезо-оліготрофних болотах. Угруповання кл. *Scheichzerio-Caricetea nigrae*. Гірофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Криптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з довгим повзучим кореневищем. Стебла (5)10–15(20) см заввишки, гладкі, при основі з жовтувато-бурими або бурими піхвами. Листки звичайно на ½ коротші стебел, 1–1,5 мм завширшки, плоскі, або щетиноподібно вздовж складені. Суцвіття складається з поодиноких андрогінних колосків; у колоску 1–3 верхні квітки тичинкові, 2–5 нижні — маточкові. Приквітковий листок відсутній. Колоскові луски коротші за мішечки, блідо-іржаві. Мішечки блідо-зелені, солом'яно-жовті або блідо-іржаві, з неясними жилками, плавно переходять у прямиий, гладкий носик. Приймочок 3. Плід — горішок, звичайно без осьового придатка. Цвіте в червні–липні.

Флодоносить у серпні–вересні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняють в Карпатському БЗ та Карпатському НПП. Необхідно контролювати стан популяцій. Заборонено вирубування лісів, випасання худоби, порушення гідрологічних умов зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Торфо- і ґрунтоутвірне.

Основні джерела інформації

Визначник рослин Українських Карпат, Данилик, 2000; Егорова, 1999; Определит. высш. раст. Украины, 1987; Флора УРСР, 1940; 1977; ЧКУ, 1996.

Автори: І.М. Данилик, Т.Л. Андрієнко
Фото: О.Ю. Недоруб, І.М. Данилик (вставка)

ОСОКА ЛАПКОПОДІБНА

Carex pediformis C. A. Mey.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Наукове значення

Рідкісний, реліктовий, диз'юнктивно поширений вид на пн. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Євразійський вид, поширений диз'юнктивно: Пн. (Арктика) і Сх. Європа, Кавказ, Сибір, Далекий Схід, Центральна (Монголія) і Сх. (Китай) Азія. В Україні зростає на Розточчі-Опіллі, Донецькому кряжі. Адм. регіони: Ль, Дц, Лг.

Чисельність та структура популяцій

Популяції ізольовані, малочисельні, представлені окремими скупченнями особин, що мають значне проективне покриття.

Причини зміни чисельності

Стенотопний вид з вузькою еколого-ценотичною амплітудою, що лімітується природними (зміна еколого-фітоценотичних умов) і антропогенними (випасання худоби, витоппування) факторами.

Умови місцезростання

На сухих кам'янистих степових схилах пн. експозиції, крейдяних відслоненнях, в угрупованнях кл. *Festuco-Brometea*. Геліофіт, мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Трав'яний дернинний багаторічник з коротким кореневищем. Стебла 10–35 см заввишки, прямостоячі, з іржасто-бурими піхвами. Листки сіро-зелені, жорсткі, пласкі або з донизу загорнутими краями, 2–2,5 мм завширшки, коротші стебел. Нижній покривний листок з піхвою 1–2,5 см завдовжки і вузько-лінійною чи щетинкоподібною пластинкою. Суцвіття з 2–4 колосків. Верхній колосок чоловічий, булавоподібний, зі світло-іржавими покривними лусками. Решта колосків — жіночі, довгастолінійні, 1–2,5 см завдовжки, на ніжках, з яйцеподібними, гострими, світло-іржавими або світло-каштановими покривними лусками. Мішечки оберненояйцеподібні, конічні,

опукло-тригранні, 3–3,5 мм завдовжки, жовтуваті або іржасті, блискучі, з потовщеними жилками, вздовж жилок волосисті, поступово звужені в носик. Приймочок 3. Плід — горішок. Цвіте в квітні-травні. Плодоносить у травні-липні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Необхідно контролювати стан популяцій. Охороняють в НПП «Святі Гори». Заборонено порушення умов місцезростання, заліснення ділянок, розробка крейди.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Кормове, ґрунтоутвірне, протиерозійне.

Основні джерела інформації

Данилик, 1994; Егорова, 1999.

Автори: І.М. Данилик, В.М. Остапко
Фото: Г.В. Бойко

